

Ничкало, Н. Г. (2014). *Розвиток професійної освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів: монографія*. Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова. <https://lib.iitta.gov.ua/709906/>

Єршова, О. Л. (2025). Удосконалення професійно-практичної підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю з використанням сучасних засобів навчання. *Інноваційна професійна освіта*, 1(22), 437–443. <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/1/uk/article/view/493>

— 00 —

УДК 378.147:331.548:69.003.13

ДУАЛЬНА ФОРМА ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗИ

Вікторія Купрієвич,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
науковий співробітник відділу*

професійно-практичної підготовки

Інституту професійної освіти НАПН України,

<https://orcid.org/0000-0002-8196-8309>

e-mail: vik_torik@ukr.net

Анотація. Досліджено сучасний стан ринку праці України, зокрема у будівельній галузі, окреслено проблеми підготовки висококваліфікованих кадрів. Розглянуто досвід європейських країн, нормативно-правові засади впровадження дуальної освіти в Україні та її переваги для здобувачів освіти і роботодавців. Виявлено, що інтеграція дуальної системи у будівельну сферу сприяє формуванню конкурентоспроможних фахівців, підвищенню рівня працевлаштування випускників та модернізації освітніх програм. Підкреслено значення дуальної освіти для післявоєнної відбудови України, її роль у задоволенні потреб стратегічно важливих галузей та інтеграції у європейський освітній простір.

Ключові слова: дуальна освіта, професійна підготовка, будівельна галузь, кваліфіковані кадри, практична підготовка, інтеграція освіти і виробництва.

DUAL FORM OF EDUCATION IN THE TRAINING OF CONSTRUCTION INDUSTRY SPECIALISTS

Viktoriia Kupriievych,

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate
Professor, Researcher of the Department of
Professional and Practical Training of the
Institute of Vocational Education of the
NAES of Ukraine*

Abstract. The article examines the current state of Ukraine's labor market, particularly in the construction sector, outlines the key challenges in training highly qualified specialists. Special attention is given to the dual form of education, which combines theoretical learning in educational institutions with practical training in the workplace. The experience of European countries, the legal framework for implementing dual education in Ukraine, and its advantages for both students and employers are discussed. It is shown that the integration of the dual system into the construction field contributes to the development of competitive professionals, increases graduate employment rates, and modernizes educational programs. The importance of dual education for Ukraine's post-war reconstruction, its role in meeting the needs of strategically important industries, and its integration into the European educational space are emphasized.

Keywords: dual education, professional training, construction industry, competencies, skilled workforce, practical training, integration of education and production.

Сучасний ринок праці в Україні, зокрема в будівельній галузі, стикається з потребою у висококваліфікованих фахівцях, які володіють не лише теоретичними знаннями, але й практичними навичками, адаптованими до реальних виробничих умов. Традиційна система освіти часто не встигає за швидкими змінами в технологіях та вимогах роботодавців. У цьому контексті дуальна форма здобуття освіти, що поєднує навчання в закладі освіти з практичною підготовкою на робочому місці, стає ефективним рішенням для подолання цього розриву.

Дуальна форма здобуття професійної освіти – це спосіб навчання, за яким теоретичний матеріал опановується в закладі з педагогом, а практичне навчання проходить на виробництві. Такий підхід суттєво

відрізняється від «практичних відпрацювань», оскільки в його основі не тільки закріплення теорії на практиці, а саме навчання в умовах виробництва (Міністерство освіти і науки України, 2025). Ця модель, батьківщиною якої вважається Німеччина, де вона реалізується у пропорції 30% теорії до 70% практики, забезпечує тісну взаємодію між освітніми установами та підприємствами.

Дослідження, проведені численними авторами, акцентують на важливості дуальної форми навчання для підвищення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. Різноманітні погляди та підходи до впровадження дуального навчання розглядаються в працях таких європейських дослідників, як Д. Бауд, Дж. Бреннан, І. Каннінгем, К. Костлі, Б. Літл, І. Ніксон, Б. Уокмен та інших. Різні аспекти професійної дуальної освіти детально проаналізовано в наукових дослідженнях Т. Герлянд, Т. Козак, Н. Кулалаєвої, В. Новікова, Н. Сакун, В. Радкевич, Г. Романової, А. Турчина, В. Тягура, Н. Удовиченко, В. Черніченка. Теоретичні засади та науково-практичні підходи до дуального навчання висвітлено в працях німецьких учених, зокрема Г. Баумана, А. Ліпсмаєра, Г. Пецольда, А. Шелтена, К. Штратмана, Х. Штегмана.

Акцент на важливості запровадження повноцінної дуальної освіти відображено в багатьох вітчизняних документах загальнодержавного значення. Дуальна форма здобуття освіти функціонувала в Україні на основі внесених у 2019 р. змін до Законів України «Про освіту» й «Про вищу освіту», а також Середньострокового плану пріоритетних дій уряду на період 2017–2020 рр.; Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» (2018); Наказу МОН «Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти» (2019); Плану заходів з реалізації підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (2019); Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 рр.; Плану заходів з реалізації Стратегії людського розвитку на 2021–2023 рр. У 2023 р. затверджено Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти, що визначає особливості дуальної форми здобуття фахової передвищої і вищої освіти (Міністерство освіти і науки України, 2023).

Дуальна освіта вже давно зарекомендувала себе в багатьох країнах Європи, зокрема в Німеччині, Швейцарії, Австрії та має значний потенціал для розвитку в нашій державі. Україна з огляду на

економічні та соціальні виклики, зокрема в будівельному секторі, потребує гнучких та ефективних методів підготовки фахівців, здатних розв'язувати актуальні проблеми галузі. Адаптація дуальної освіти до українських реалій стане важливим кроком на шляху до модернізації професійної освіти та підвищення рівня працевлаштування молодих спеціалістів у будівельній сфері.

Важливо розрізнати просте поєднання роботи та навчання і дуальну форму освіти. У першому випадку здобувач освіти може пропускати заняття через роботу, що згодом потребує додаткового відпрацювання. Натомість дуальна система передбачає інтеграцію освітнього процесу з професійною діяльністю, забезпечуючи поступове занурення в робоче середовище. Цей підхід не лише дає змогу опанувати конкретні професійні обов'язки, але й сприяє розвитку навичок командної роботи, формуванню соціальної компетентності та відповідальності. Жодна інша форма професійної освіти не надає такого глибокого розуміння виробничих процесів, як дуальне навчання, що робить його важливим етапом на шляху до успішної кар'єри. Впровадження дуальної системи призводить до збільшення кількості працевлаштованих випускників, оскільки їх підготовка максимально відповідає потребам роботодавців і реальним вимогам виробництва (Голишев, 2025).

Впровадження дуальної форми навчання має значні переваги для всіх учасників освітнього процесу, особливо в такій специфічній та практико-орієнтованій галузі, як будівництво. Здобувачі освіти під час дуальної форми здобуття освіти отримують можливість застосовувати теоретичні знання на практиці, набувати реального досвіду роботи з сучасним обладнанням та технологіями, підвищувати свою конкурентоспроможність на ринку праці та мати більше шансів на працевлаштування. Вони стають вмотивованими та цілеспрямованими фахівцями. Будівельні компанії натомість отримують можливість брати участь у формуванні освітніх програм, адаптуючи їх до своїх актуальних потреб. Партнерство з підприємствами сприяє оновленню матеріально-технічної бази, актуалізації змісту освітніх програм та підвищенню престижу закладу професійної освіти.

Важливим етапом на шляху до впровадження дуальної освіти є розв'язання основних організаційно-методичних проблем. Так, відсутність єдиної методики організації дуальної освіти для будівельних спеціальностей створює серйозний бар'єр для її розвитку. Разом із розробленням такої методики необхідно також переглянути

будівельні норми та стандарти на предмет їх відповідності європейським міркам. Це значно пришвидшить адаптацію вітчизняних фахівців, підвищить їх конкурентоспроможність на ринку праці й дасть змогу максимально ефективно стажуватись та обмінюватись досвідом з європейськими колегами.

Проаналізуємо переваги інтеграції дуальної форми навчання для підприємств та здобувачів освіти будівельного профілю в Україні. Великою перевагою даного процесу є можливість для студентів застосовувати теоретичні знання безпосередньо на будівельних майданчиках, що забезпечує глибше розуміння професії і усвідомлення важливості свого навчання, а також дає змогу відчувати себе повноцінним спеціалістом із певним статусом на підприємстві та своїм місцем у соціально-економічному середовищі. Підприємства надають доступ до сучасних технологій та інструментів здобувачам вищої освіти, що підвищує їх конкурентоспроможність на ринку праці. Нормальна конкуренція підприємств за кваліфіковані кадри спонукає активніше розвивати власне виробництво, вкладаючи кошти в найкраще обладнання, механізми, якісні матеріали, охорону праці, та створює комфортні умови для молодих спеціалістів. Компанії отримують можливість підготувати працівників за власними стандартами, що скоротить витрати на їх подальше навчання (Голишев, 2025).

Дуальна освіта дає змогу не лише здобути якісну освіту, але й гарантовану роботу. Освіта, здобута за дуальною формою навчання, більше орієнтована на виробництво, краще враховує особливості регіональних ринків праці, швидше модернізується, а, відтак, є більш якісною. Дуальна освіта дає змогу сформувати актуальні навички, швидше адаптуватися до професії, краще збудувати власну кар'єрну траєкторію і досягти професійного успіху. Дуальна форма здобуття освіти, з притаманним їй високим рівнем участі роботодавців у процесі підготовки фахівця, фінансово захищає здобувача освіти та його родину, дає змогу талановитій молоді зручно вибудувати індивідуальну освітню траєкторію. Впровадження повноцінної дуальної освіти здатне посилити кожного її суб'єкта (заклад освіти підвищує науковість змісту, роботодавець гарантує актуальні професійні навички, здобувач відчуває двосторонню опіку процесу свого професійного зростання, громадянське суспільство отримує вмотивованих ефективних професіоналів). Відносини між суб'єктами освітнього процесу, залученими до організації навчання за дуальною формою здобуття

освіти, характеризуються високим рівнем партнерської співучасті і відповідальності (Савчук, 2024).

Для подальшого розвитку дуальної освіти в Україні важливими залишаються такі напрями:

- посилення профорієнтаційної роботи з молоддю; спрощення процедур упровадження дуального навчання в закладах освіти;
- розширення державної підтримки установ, які готові реалізовувати повноцінну дуальну освіту;
- розвивати педагогічні кадри та оновлювати освітні програми.

Повоєнна відбудова України вимагатиме перегляду ключових напрямів підготовки кадрів і визначення переліку стратегічно важливих професій. Це включатиме створення нових професійних та освітніх стандартів, активніше залучення роботодавців і громадських організацій до їх розроблення та впровадження ефективніших моделей державно-приватного партнерства. Загалом такі кроки сприятимуть підвищенню зацікавленості підприємств і організацій у підготовці майбутніх фахівців і в реалізації якісної дуальної освіти.

Дуальна форма здобуття освіти є перспективною та ефективною моделлю підготовки фахівців для будівельної галузі. Вона забезпечує синергію між теоретичним навчанням та практичним досвідом, відповідає актуальним потребам ринку праці та сприяє підвищенню якості професійної підготовки. Подальший розвиток та масштабування цієї форми навчання вимагає спільної роботи держави, освітніх закладів та будівельних підприємств, зокрема шляхом вдосконалення нормативно-правової бази та забезпечення фінансової підтримки.

Отже, дуальна форма здобуття освіти в Україні розглядається як один із ключових напрямів освітньої реформи, на який покладаються значні очікування суспільства щодо прискорення відбудови економіки, постраждалої внаслідок війни. Вона має задовольнити зростаючий попит на висококваліфікованих фахівців у стратегічно важливих галузях (енергетиці, екології, будівництві, машинобудуванні, аграрному секторі), а також сприяти цифровізації та європейській інтеграції України. За час свого впровадження дуальна освіта продемонструвала позитивні результати й підтвердила свій потенціал для відновлення країни в післявоєнний період. Разом із тим зберігаються суперечності, що підкреслюють необхідність подальшого вивчення тенденцій її розвитку та визначають напрями для майбутніх наукових досліджень.

Список посилань

Голишев, О. (2025). Дуальна форма навчання як умова ефективної професійної освіти працівників будівельного профілю. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти*, 7, 28–33. <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-1.04>

Міністерство освіти і науки України. (2023). *Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти*. Офіційний вебсайт Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0929-23#Text>

Міністерство освіти і науки України. (2025). *Дуальна освіта*. Офіційний вебсайт Міністерства освіти і науки України. <https://mon.gov.ua/osvita-2/profesiyno-tekhnichna-osvita/reforma-profesiynoi-osviti/derzhavno-privatne-partnerstvo-ta-dualna-osvita/dualna-osvita>

Савчук, Р. (2024). Проблеми і перспективи розвитку дуальної освіти для повоєнного відновлення України. *Професійна педагогіка*, 1(28), 89-102. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2024.28.89-102>

— 00 —

УДК 331.5: 377: 69: 355.02

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ

Ольга Єршова,

кандидат економічних наук, доцент, науковий
співробітник відділу професійно-практичної
підготовки Інституту професійної освіти
НАПН України,

<https://orcid.org/0000-0002-3801-9730>

e-mail: bogi2003@ukr.net

Анотація. Досліджені основні джерела кадрового резерву, визначені шляхи його формування та використання, сформульовані особливості формування кадрового резерву під час війни, розглянута роль та місце професійної освіти у підготовці будівельних робітників,